

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ

29-35-69, 628-37-04

21-07-57, 628-90-17

UL. ŻURAWIA 4A, SKR.PT.24

00-503 W A R S Z A W A

TELEFAX: 29-40-89

BS/70/57/93

SPOŁECZEŃSTWO O URZĘDZIE RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH

Komunikat z badań

Warszawa, maj 1993 r.

Uwaga: Przedruk materiałów CBOS w całości lub w części oraz wykorzystanie danych empirycznych jest dozwolone wyłącznie z podaniem źródła.

Działalność Urzędu Rzecznika Praw Obywatelskich polega między innymi na wykazywaniu błędów popełnionych w procesie tworzenia i wykonywania prawa i w konsekwencji, w niektórych przypadkach, na podważaniu decyzji wydanych przez inne organy władzy i administracji. Konflikt jest więc niejako wpisany w funkcjonowanie tego urzędu.

W Sejmie zgłoszono niedawno projekt odwołania Tadeusza Zielińskiego z funkcji rzecznika praw obywatelskich. Co pewien czas jest też dokonywana ocena pracy tego urzędu. W tej sytuacji interesujące jest bliższe zbadanie poglądów społeczeństwa na temat funkcjonowania Urzędu Rzecznika Praw Obywatelskich i pracy prof. Zielińskiego na tym stanowisku¹.

Wiedza o Urzędzie Rzecznika Praw Obywatelskich

O tym, że od kilku lat w Polsce istnieje Urząd Rzecznika Praw Obywatelskich nie słyszało w ogóle 13% ankietowanych. Dalszych 22% badanych stwierdziło, iż nie wie, kto zajmuje to stanowisko, a 23% - wie, kto obecnie jest rzecznikiem, ale nie pamięta jego nazwiska. Pełny zasób informacji o rzeczniku praw obywatelskich ma zatem 42% ankietowanych: wiedzą oni, że istnieje taki urząd i znają nazwisko obecnego rzecznika. Trzeba przy tym zaznaczyć, że znikomy odsetek ankietowanych (niecały 1%) uważa, że rzecznikiem praw obywatelskich jest nadal Ewa Łętowska.

Wiedza o Urzędzie Rzecznika Praw Obywatelskich		CBOS
▶ Nic nie wiem o Urzędzie Rzecznika Praw Obywatelskich	13%	
▶ Wiem, że istnieje Urząd RPO, ale nie wiem, kto jest rzecznikiem praw obywatelskich	22%	
▶ Wiem, kto jest rzecznikiem, ale nie pamiętam, jak się nazywa	23%	
▶ Rzecznikiem praw obywatelskich jest Tadeusz Zieliński	42%	

¹ Badanie "Aktualne problemy i wydarzenia" (35) przeprowadzono w dniach 14-17 maja 1993 r. na 1075-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Dalsze pytania ankiety w zależności od problemu, którego dotyczyły, były kierowane do wybranych grup respondentów.

Opinie o Urzędzie Rzecznika Praw Obywatelskich

Urząd Rzecznika Praw Obywatelskich jest w Polsce bardzo potrzebny - tak uważa ponad połowa ankietowanych, którzy wiedzą, że taki urząd istnieje (87% badanych).

		CBOS
Czy Urząd Rzecznika Praw Obywatelskich jest w Polsce potrzebny, czy też nie?		
Bardzo potrzebny		52%
Raczej potrzebny		38%
Raczej niepotrzebny		2%
W ogóle niepotrzebny		3%
Trudno powiedzieć		5%
(Odpowiedzi respondentów, którzy wiedzieli, że istnieje w Polsce taki urząd; N=931.)		

Także jednoznacznie pozytywne są opinie o obecnym rzeczniku - 80% ankietowanych, którzy wiedzą, kto pełni tę funkcję, uważa, że robi on to dobrze. Pytanie to i następne zadano respondentom znającym nazwisko obecnego rzecznika, oraz tym, którzy twierdzą, że wiedzą, kto jest rzecznikiem, ale nie pamiętają jego nazwiska (65% ankietowanych).

		CBOS
Czy, Pana(i) zdaniem, obecny rzecznik praw obywatelskich pełni swoją funkcję dobrze czy też źle?		
Bardzo dobrze		35%
Raczej dobrze		45%
Raczej źle		10%
Bardzo źle		2%
Trudno powiedzieć		7%
(Odpowiedzi osób, które wiedziały, kto jest rzecznikiem praw obywatelskich; N=701.)		

Około 3/4 respondentów wiedzących, kto jest obecnie rzecznikiem, uważa, że jest on niezależny od ugrupowań politycznych, nie angażuje się w spory polityczne, zachowuje obiektywizm wobec stanowiska Kościoła katolickiego i zajmuje się sprawami, którymi powinien się zajmować.

Obecny rzecznik praw obywatelskich:

- ulega naciskom ugrupowań, partii politycznych	14%
czy też	
- jest niezależny od ugrupowań, partii politycznych	73%
Trudno powiedzieć	12%
- jest niechętny wobec stanowiska Kościoła katolickiego	16%
czy też	
- jest bezstronny, obiektywny wobec stanowiska Kościoła katolickiego	73%
Trudno powiedzieć	10%
- angażuje się w spory polityczne	13%
czy też	
- jest bezstronny, nie angażuje się w spory polityczne	73%
Trudno powiedzieć	13%
- zajmuje się tymi sprawami, którymi rzecznik praw obywatelskich zajmować się powinien	77%
czy też	
- zajmuje się sprawami, które do rzecznika praw obywatelskich nie należą	10%
Trudno powiedzieć	12%

(Odpowiedzi osób, które wiedziały, kto jest rzecznikiem praw obywatelskich; N=701.)

Zwraca przy tym uwagę wyjątkowa konsekwencja respondentów. Ponad połowa ankietowanych (54%) miała wyłącznie pozytywne opinie o działaniach rzecznika, a 69% nie wybrało żadnej niekorzystnej dla niego odpowiedzi.

Można więc stwierdzić, że postulat odwołania Tadeusza Zielińskiego z zajmowanego stanowiska nie jest zgodny z odczuciami ankietowanych. O tym, że wniosek w tej sprawie został zgłoszony, słyszało 76% ankietowanych, którzy wiedzą, kto jest obecnie rzecznikiem. Stanowią oni połowę wszystkich respondentów. Z tej grupy 80% uznało wniosek za niesłuszny, a 15% - za słuszny.

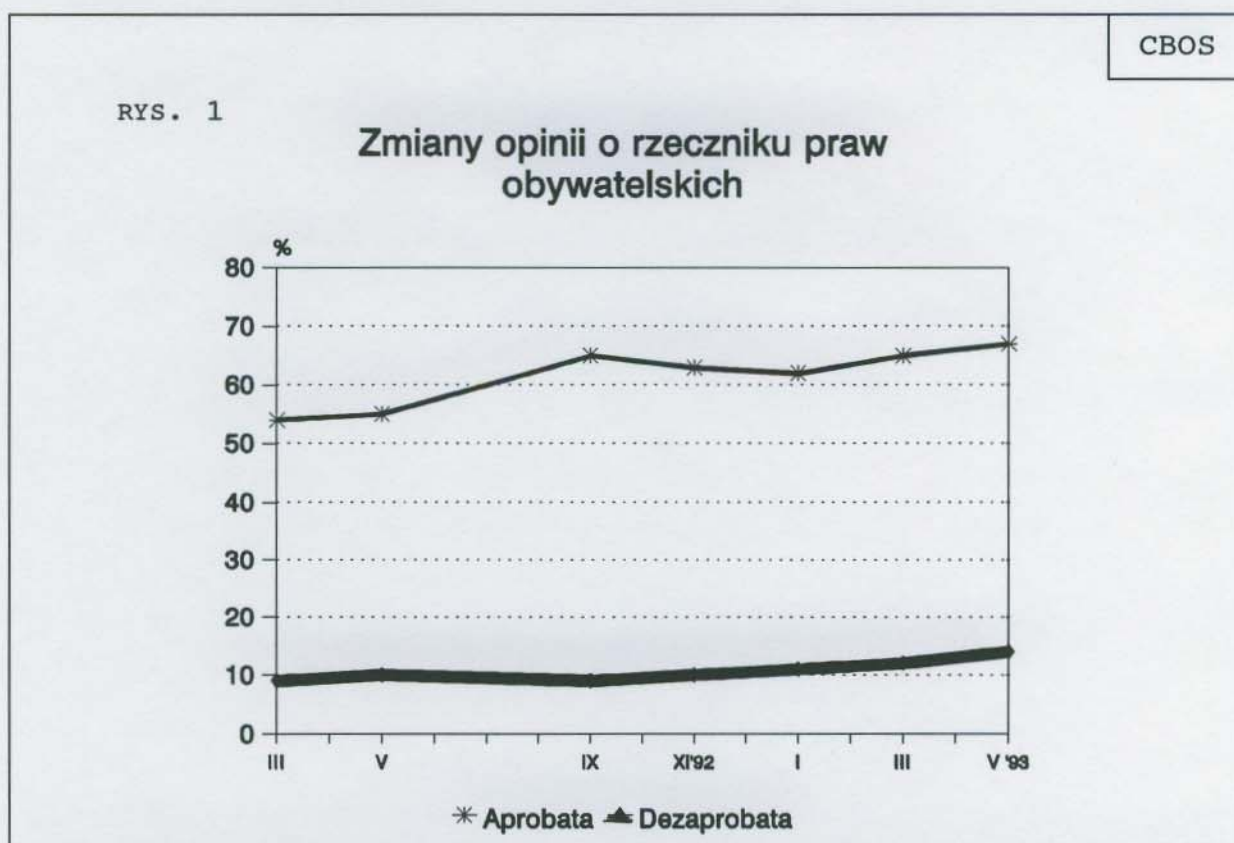
Czy, Pana(i) zdaniem, wniosek o odwołanie rzecznika był słuszny czy też niesłuszny?

Zdecydowanie słuszny	9%
Raczej słuszny	6%
Raczej niesłuszny	25%
Zdecydowanie niesłuszny	55%
Trudno powiedzieć	5%

(Odpowiedzi osób, które wiedziały, kto jest rzecznikiem i słyszały o zgłoszeniu w Sejmie wniosku o odwołanie Tadeusza Zielińskiego; N=533.)

W sondażu badano także stosunek do głównych instytucji publicznych kraju, a wśród nich - do Urzędu Rzecznika Praw Obywatelskich. Ponieważ pomiar ten jest dokonywany cyklicznie - możemy obserwować zmiany zachodzące w społecznym odbiorze pracy rzecznika w dłuższym okresie.

W ciągu ostatnich dwóch miesięcy, a więc w czasie, gdy zgłoszono wnioski o dymisję rzecznika, opinie o jego działalności nie zmieniły się w istotnym stopniu. Zmniejszyła się tylko nieznacznie liczba osób nie mających zdania na ten temat. Można więc stwierdzić, że wydarzenia ostatnich miesięcy nie spowodowały przewartościowań w ocenie pracy Urzędu Rzecznika Praw Obywatelskich.

Nastąpiła jednak pewna zmiana w postrzeganiu instytucji rzecznika wśród innych organizacji publicznych kraju. Jest on obecnie - co wykazały wyniki analizy czynnikowej - postrzegany jako będący w konflikcie z Kościołem katolickim. Wydaje się, że jest to dość oczywista konsekwencja faktu, iż głównym przedmiotem sporu były kwestie związane z nauczaniem religii w szkołach państwowych.

★

★

★

Opinie o pracy Urzędu Rzecznika Praw Obywatelskich są w zdecydowanej większości pozytywne. Instytucja ta powszechnie jest uważana za potrzebną, sam rzecznik zaś jest postrzegany jako osoba bezstronna, niezależna, nie angażująca się w spory polityczne i zajmująca się sprawami ważnymi. Pogłębione analizy wykazują jednak, że konflikt między rzecznikiem a hierarchią kościelną i partiami chrześcijańskimi znajduje swoje odzwierciedlenie w społecznej świadomości.

A N E K S

Tabela 1. Rzecznik praw obywatelskich pełni swoją funkcję:

(%)

	dobrze	źle	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	81	12	7	694
Płeć				
Mężczyźni	83	11	6	325
Kobiety	79	13	8	368
Wiek				
do 24 lat	86	7	6	57
25-34	83	9	8	104
35-44	82	11	7	177
45-54	84	11	6	111
55-64	81	13	6	141
65 lat i więcej	72	19	9	102
Miejsce zamieszkania				
Wieś	78	13	9	223
Miasto do 20 tys.	87	8	5	75
od 21 do 100 tys.	80	14	6	165
101-500 tys.	83	12	6	114
501 tys. i więcej mieszk.	82	11	7	115
Region				
Północny	84	12	5	83
Zachodni	94	3	3	91
Środkowo-zachodni	85	7	9	103
Środkowy	79	9	13	118
Wschodni	74	21	5	70
Południowo-wschodni	78	15	7	108
Południowo-zachodni	76	18	6	121
Wykształcenie				
Podstawowe	75	12	13	199
Zasadnicze zawodowe	82	13	5	163
Średnie	83	12	5	248
Wyższe	89	10	1	82
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	89	11	0	58
Prac.umysł.niż.szczebła	80	12	8	74
Pracownicy fiz.- umysł.	78	9	13	31
Robotnicy wykwalifikowani	83	8	9	85
Robotnicy niewykwalifik.	73	23	4	28
Rolnicy	82	10	8	42
Prywatni przedsiębiorcy	85	12	3	24
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	79	14	7	249
Uczniowie i studenci	93	3	3	23
Bezrobotni	90	1	9	41
Gospodynie domowe i inni	65	22	13	37
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 500 tys.zł	81	9	9	39
500 tys. - 999 tys.	77	9	14	131
1000 tys. - 1499 tys.	78	16	6	214
1500 tys. - 1999 tys.	82	12	7	126
2000 tys. i powyżej	87	9	4	167
Ocena własnych war. mater.				
Źłe	84	10	7	232
Średnie	78	13	9	338
Dobre	85	13	3	122
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	42	53	6	40
Raz w tygodniu	80	13	7	410
Kilka razy w roku	86	4	10	175
W ogóle nie uczestniczy	97	0	3	69
Ocena kier.rozw.syt.w kraju				
Dobry kierunek	79	17	3	150
Źły kierunek	84	9	8	457
Trudno powiedzieć	70	20	10	87

Tabela 2. Wniosek o odwołanie rzecznika był:

(%)

	sluszny	niesluszny	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	15	80	5	533
Płeć				
Mężczyźni	15	80	6	263
Kobiety	16	80	4	270
Wiek				
do 24 lat	8	89	3	37
25-34	13	82	5	74
35-44	15	81	4	131
45-54	14	81	6	96
55-64	16	81	3	123
65 lat i więcej	22	70	8	72
Miejsce zamieszkania				
Wieś	14	81	5	160
Miasto do 20 tys.	9	86	5	64
od 21 do 100 tys.	20	75	5	133
101-500 tys.	11	85	4	90
501 tys. i więcej mieszk.	20	76	4	83
Region				
Północny	17	73	10	72
Zachodni	5	92	4	66
Środkowozachodni	10	87	3	80
Środkowy	12	79	9	88
Wschodni	25	72	3	58
Południowo-wschodni	19	80	2	84
Południowo-zachodni	21	77	3	85
Wykształcenie				
Podstawowe	15	76	10	133
Zasadnicze zawodowe	14	83	3	115
Średnie	16	82	2	207
Wyższe	16	79	5	77
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	11	83	7	55
Prac. umysł. niż. szczebla	15	84	1	62
Pracownicy fiz.- umysł.	15	78	7	20
Robotnicy wykwalifikowani	10	85	5	62
Robotnicy niewykwalifik.	30	55	14	14
Rolnicy	14	79	7	27
Prywatni przedsiębiorcy	30	68	2	20
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	16	79	5	203
Uczniowie i studenci	4	96	0	17
Bezrobotni	0	96	4	27
Gospodynie domowe i inni	34	66	0	25
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 500 tys. zł	11	77	11	27
500 tys. - 999 tys.	13	81	5	83
1000 tys. - 1499 tys.	18	77	4	171
1500 tys. - 1999 tys.	13	82	4	95
2000 tys. i powyżej	14	82	4	148
Ocena własnych war. mater.				
Złe	13	82	5	172
Średnie	15	79	6	254
Dobre	19	80	1	103
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	57	31	12	32
Raz w tygodniu	16	81	3	311
Kilka razy w roku	8	83	9	132
W ogóle nie uczestniczy	6	94	0	58
Ocena kier. rozw. syt. w kraju				
Dobry kierunek	20	77	3	127
Zły kierunek	11	85	4	342
Trudno powiedzieć	26	63	11	64